

هنر خط و تذهیب قرآنی

- نوشته مارتین لینگز
- ترجمه مهرداد قیومی بیدهندی
- انتشارات گزوس
- تهران، ۱۳۷۷

در میان کشورهای جهان، به ندرت می‌توان یافت که هنر خط و تذهیب قرآنی در تمدن اسلامی رواج یافته، هنر خط مقام ویژه‌ای داشته و به واسطه آن، هنر خط از مقام ذات دین مبین اسلام برمی‌آید و هنر دینی اسلام است. توضیح آن که «شجره» دین اسلام کلام‌الله مجید است و به عبارت دیگر در اسلام وجهه لاهوتی به صورت کلام درآمده و در قلب امی پیامبر جای گرفته و به صورت قرآن مجید بروز یافته است.

از این رو پیروان هیچ دینی و قومی در خطاطی بی‌مسلمانان پیشی نگرفتند و سبقت نجستند. مسلمانان خطاطی را زیور مساجد کردند و کتابت قرآن کریم را در رأس همه هنرها قرار دادند. لذا انواع خطوط مختلف از کوفی تا نسخ پدید آمد و خوشنویسی سرآمد همه هنرها در عالم اسلام شد.

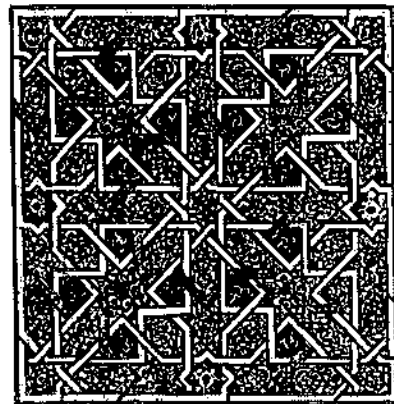
هنر تذهیب قرآن سابقه‌ای متأخر از هنر خطاطی دارد و نسبت به آن رشدی محدودتر داشته است، زیرا لازمه ذات خطاطی نیست. با این همه به زودی جای خود را به عنوان زیور و تزئین هنر خط قرآنی باز کرد و به شکل هنری در جنب خطاطی درآمد.

علی‌رغم مقام والا و اهمیتی که هنر خط و تذهیب قرآنی در عالم اسلام دارد، تاکنون قدر و قیمت آن به اندازه معماری اسلامی مورد توجه و ملاحظه قرار نگرفته است و آثار چندان مهمی در این باره منتشر نشده است. آن چه تاکنون نشر یافته بیشتر حالت مجموعه و منتخبات خطوط ممتاز و بررسی‌های صورتی آنها را دارد و تاکنون کسی به وجوه معنوی و حکمی این هنر در تمدن اسلامی نپرداخته است. اما کتاب هنر خط و تذهیب قرآنی از حیث توجه به مفاد معنوی و لطائف و ظرائف این هنر و بررسی حکمت و مقام آن در عالم اسلام و همچنین جمع‌آوری نمونه‌های بارز از مجموعه‌های کمیاب خط‌های قرآنی و توجه به نکات صورتی آنها بی‌نظیر است و انصافاً مؤلف آن از این جهت جمع میان ظاهر و باطن کرده است.

مؤلف این کتاب مارتین لینگز (متولد سال ۱۹۰۹ م) که خود به دین مبین اسلام مشرف شده و سالها در ممالک اسلامی به سر برده و دارای سابقه تحصیل و تدریس زبان عربی است، با اعتقاد و انس و همدلی سخن از کلام الله مکتوب می‌راند. وی قبلاً با تألیف کتبی حکمی و عرفانی همچون کتاب یقین یا شکسپیر در پرتو هنر قدسی و یا یک شیخ صوفی در قرن بیستم (با عنوان فارسی: عارفی از الجزایر) انس خویش را با عرفان و تصوف اسلامی و بروز آن در هنرهای قدسی

هنر خط و تذهیب قرآنی

مارتین لینگز

ترجمه مهرداد قیومی بیدهندی

مهرداد قیومی بیدهندی

شبان دادگاه به تظلم می‌نویسد. عیاشی و کسب خطی...
تالیف حکیم زکریا قرطبی در کتاب «الکافی»...
مناسبت چهارده قریب حالات...
۱۹۷۶ میلادی...
مهاجرت...
تذیب قرآن...
هنر خط و تذهیب قرآن...
می‌باشد که به ترتیب عبارتند از: خط کوفی، خط نسخ، اصول تذهیب قرآن، خط پیوسته اچلی تر مشرق، تذهیب در دوره ممالیک و مغولان، تذهیب در دوره تیموریان، تذهیب در دوره عثمانیان و صفویان و بالاخره خط و تذهیب در مغرب اسلامی.

اما اینکه که این کتاب به زبان فارسی ترجمه گردیده، در حقیقت به وطن مألوف خویش بازگشته است، زیرا برای ما ایرانیان مسلمان این کتاب لطف و معنویت خاصی دارد که هر کدام از دیدن منتخبی از آیات قرآنی که به زیبایی خطاطی و تذهیب شده و از نفایس خطوط است، لذت می‌بریم و هم از حکمت ظهور این هنر در اسلام و سیر آن بهره‌مند می‌شویم.

ترجمه این کتاب به همت آقای مهندس مهرداد قیومی بیدهندی در انتشارات گروس صورت گرفته است. مترجم که خود آشنا به هنر اسلامی و تاریخ اصطلاحات آن است و قبلاً رساله معماریه تألیف جعفر افندی (که از متون منحصر به فرد درباره معماری اسلامی است) را ترجمه کرده است، با تسلط بر زبان انگلیسی و نثر شیوای فارسی این کتاب مشکل را به گونه‌ای ترجمه کرده که گاه انسان فراموش می‌کند که کتاب در اصل به زبان انگلیسی نوشته شده است.

چاپ کتاب نفیس و چشمگیر است و حقاً هم باید چنین باشد، زیرا کتابی درباره قرآن مجید با چنین محتوا و مضمونی بایسته و شایسته است که به صورتی دلپذیر و فاخر به حلیه طبع آراسته گردد. ترجمه و نشر این کتاب را به مترجم و ناشر تبریک گفته و امیدواریم این اثر واسطه استفاضه از برکات صورتی و معنوی قرآن برای ما باشد. □

ولله الحمد